SENKI NEM VETTE KOMOLYAN A TÖRÖK SZULTÁN HÓDÍTÓ SZÁNDÉKAIT

A magyar rögvalóság Mohács előtt

Az ifjú király, II. Lajos trónra lépésére a Magyar Királyság egyik legnehezebb időszakában került sor. Egy erős kezű uralkodó hiányában az ország anarchiába torkollott, könnyű prédát jelentve a töröknek.

DR. GARDA DEZSŐ

(folytatás 44. lapszámunkból)

A gyermek Lajost apja, II. Ulászló király halála előtt Habsburg Miksa német-római császár és Zsigmond lengyel király gyámságára, a kormányzást pedig Bakócz Tamás esztergomi érsekre és fia két nevelőjére, Brandenburgi Györgyre és Bornemissza Jánosra bízta. Apja halálakor II. Lajos tízéves volt, és ő lett a magyar trónörökös. A főurak arra számítottak, hogy a gyereket még könnyebben névleges uralkodóvá tehetik, mint az apját, a dobzse királyt. II. Lajos azonban nem volt uralkodásra termett. Gyámjai kicsapongó, léha életre szoktatták, hogy ennek leple alatt maguk irányíthassák az országot. Politikájuk következményeként az ifjú király uralkodásának első évei alatt az államhatalom tovább gyengült. Soha addig nem érvényesült annyira a rendi anarchia, mint 1516 és 1526 között. Nemcsak a királyi hatalom hiányzott, de a rendek sem tudták, mit akarnak.

Legyengült királyság

1515-ben a magyarországi Jagellók kettős házassági szerződést kötöttek. Habsburg Ferdinánd osztrák főherceg II. Ulászló leányát, II. Lajos pedig Ferdinánd nővérét, Máriát vette el feleségül. Ezek a házassági szerződések megerősítették a Magyar Királyság külpolitikai függőségét a Habsburg-hatalomtól. 1519-ben meghalt Miksa német-római császár, II. Lajos magyar király pedig cseh választófejedelemként a császári cím megszerzésében Károly spanyol királyt támogatta I. Ferenc francia királlyal szemben. Ezzel a szavazattal a Habsburg örökös tartományok ura, Ferdinánd osztrák főherceg lett. Magyarország mégsem számíthatott sem a német-római császár, sem pedig Ferdinánd főherceg segítségére, mivel a Habsburg–franciaellentétek el mélyültek. A franciák és a velenceiek részvételével 1526 tavaszán megalakult a Cognaci-liga a Habsburgok ellen. Bécset lekötötte a Cognaci-liga támadásától való félelem, másrészt a liga szemében Magyarország ellenségnek számított a Habsburgokkal kötött családi szerződés miatt. Ebben a rendkívül nehéz helyzetben nem akadt egyetlen főúr sem, aki a belső viszálykodás által kiváltott veszedelemre figyelmeztetett volna. A korabeli feljegyzések szerint 1518-ban a nyugati vendégek szeme-szája elállt a magyar főurak pompája láttán. A királyi udvarban senki nem látta be, hogy fegyelemre és önmegtartóztatásra lenne szükség: a Mátyás alatt európai nagyhatalommá vált ország egyetlen emberöltő alatt elzüllött és legyengült.

Erősödő török veszedelem

1517-ben II. Lajos és a nevében cselekvő királyi tanács békét kötött I. Szelim szultánnal. A szultán halála után fia, az ifjú Szulejmán került a konstantinápolyi trónra, aki tisztázni akarta a magyar–török viszonyt. Tudható volt, hogy apjával ellentétben Szulejmán már nem akar békét kötni. 1521-ben elhunyt Ba kócz Tamás, a főurak pedig azért küzdöttek, hogy ki befolyásolja a gyermekkirályt, és ki mennyi pénzhez jusson az ország bevételeiből. Az osztozkodásnál a királyt a sor végére lökték, így kevesen tudják, hogy a mohácsi csata előestéjén a király még az udvari étkészleteket is elzálogosította, hogy valamennyi pénze legyen.

Szulejmán szultán trónra kerülésével a Magyar Királyság megtámadásához a törökök diplomáciai úton kerestek támogatást Európában. Egy időben sikerült a német császárságot és a Vatikánt is a maga oldalára állítani, de az is kiderült, hogy francia szövetségesei is vannak a szultánnak. A törökök tábori tüzérségét francia szakemberek oktatták a magyar várak elfoglalására. Nagy Szulejmán diplomáciai lépései révén elérte, hogy sem Franciaország, sem a német-római birodalom, sem a pápai állam nem nyújtott segítséget Magyarországnak.

Az 1521-es török támadás nyomán a magyar végvárrendszer összeomlott. A törökök a legfontosabb magyar délvidéki végvárakat foglalták el: Szabácsot, Zimányt és a magyar állam védelme szempontjából a legfontosabb várat, Nándorfehérvárt.

Bakócz Tamás halála után Báthory István nádor került az udvari párt élére. A nádor követségein keresztül kért segítséget a német birodalmi gyűléseken.

Szulejmán rabokat végeztet ki elefántokkal Nándorfehérvárnál, török miniatúra (1521)

1521-ben a rendek rémületükben rendkívüli nagy adót szavaztak meg a hadsereg megerősítésére. Ezt a hatalmas összeget azonban nem akarták kifizetni, így a Délvidék katonai megerősítése elmaradt. A viszálykodások ismét kiújultak, az országban anarchia uralkodott.

A magyar küldöttségek segélykéréseit a németek figyelmen kívül hagyták. Ferdinánd főherceg az osztrák rendek előtt így beszélt a magyar területek törökellenes harcáról: „a mi tartományainkkal és embereinkkel szemben sokkal becsületesebb, jobb és hasznosabb, ha az ellenséggel szemben a mi földjeinken kívül tanúsítunk ellenállást”. Ezek végül üres szavak maradtak. A keresztény segítségnyújtást és az érdekközösség érvényesítését a Habsburgok nem tartották kötelességüknek.

1521-ben a rendek rémületükben rendkívüli nagy adót szavaztak meg a hadsereg megerősítésére. Ezt a hatalmas összeget azonban nem akarták kifizetni, így a Délvidék katonai megerősítése elmaradt. A viszálykodások ismét kiújultak, az országban anarchia uralkodott. Werbőczy István, a híres jogtudós ekkor mondta, „hogy a belső egyenetlenség több kárt okoz, mint a külső háború, és több és hatalmasabb államokat tett tönkre a belső viszály, mint az ellenség fegyvere”.

Bebörtönzött török követek

Szulejmán szultán elsődleges célja a német-római birodalom elfoglalása volt. Ezért követeket küldött Magyarországra II. Lajos magyar királyhoz. Azt kérte az uralkodótól, hogy hadai átvonulhassanak magyar területen. Cserében megígérte, hogy az elháríthatatlan károkat háromszorosan megtéríti. Az ajánlat nem volt hátrányos Magyarországra nézve. Egyfelől nagy haszonnal kecsegtetett, de még fontosabb lehetőség volt, hogy ha a török csak átvonul Magyarországon, nem pusztítja el az országot. A főurak egy része török cselt látott az ajánlat mögött, de a török szultán javaslata inkább erkölcsi szempontból volt elfogadhatatlan. A magyar főurak szerint, ha Szulejmán valóban csak Nyugat ellen vonulna fel, akkor a magyarság miként mutatkozna a Nyugat előtt, hogy területeit átengedte a pogánynak? A magyar főuraknak sajnos nem volt diplomácia érzékük, és nem a valódi alternatívák között választottak. Hitelt adtak a Habsburgok által terjesztett pletykáknak, miszerint a török követek csak azért jöttek magyar földre, hogy azt megfigyeljék, és jelentést tegyenek róla Szulejmánnak. Sőt még a nemzetközi diplomácia akkori szabályait is megszegték, és a követeket kémkedés vádjával elfogták és bebörtönözték. Ez a gesztus felbőszítette a török hadvezetést.

Elnapolt török–magyar háború

Szulejmánban ekkor fogalmazódhatott meg a gondolat, hogy a későbbre tervezett magyarországi hadjáratot előbbre kell hoznia, és a leigázott országon keresztül juthat el német földre. Megváltozott terve azonban nem valósulhatott meg, mert a nemzetközi helyzet átalakulásával megbukott a francia–török szövetség. A három délvidéki végvár elfoglalását tehát nem követte egy általános török roham az ország ellen. Szulejmán tudta, hogy az idő neki dolgozik. Kémei azt jelentették, hogy az országban a főurak két nagy pártra szakadtak: az egyik csoport a gyenge jellemű Báthory István, a másik pedig az erőszakos Szapolyai János mellett sorakozott fel. Szulejmán tisztában volt vele, hogy a belső viszályok miatt elmarad a hadsereg megerősítése, így kivárta a számára kedvező alkalmat.

1525 végén és 1526 elején a belviszályok tovább gyűrűztek Magyarországon. A köznemességnek rövid időre sikerült kiverekednie, hogy Báthory István nádort leváltsák. Helyébe Werbőczy Istvánt választották, de rövid idő múlva mégis menesztették, és újra Báthory lett a nádor.

(folytatjuk)

Erdélyi Napló

Megjelenik minden csütörtökön.
Kiadó: Príma Press Kft.
535600 Székelyudvarhely,
Bethlen Gábor u. 55.
tel.: 0266-218361
ISSN: 1223-1223

Felelősszerkesztő: Makkay József

Ügyvezető: Zilahi Imre
Lapszerkesztők: Nánó Csaba, Somogyi Botond
Főmunkatársak: Borbély Zsolt Attila, Pap Melinda, Sütő Éva

Hetilapunk a Krónika és a Székelyhon napilapok csütörtöki lapszámában jelenik meg.

- Az (X)-szignóval ellátott szövegek fizetett reklámok, közlemények.
- A megjelent írások nem feltétlenül a szerkesztõség véleményét tükrözik!
- Szerkesztőségünk fenntartja a jogot, hogy a beérkezett levelek és másféle írások közlésérõl döntsön.
- Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza!

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
400027 Kolozsvár, Regele Ferdinand (volt Wesselényi) utca 37. szám, 14. lakrész
tel.: 0264-705205, 0264-705215
e-mail cím: office@erdelyinaplo.ro

Honlap: www.erdelyinaplo.ro
Hirdetésfelvétel és terjesztés a fenti címen hétköznap 8–16 óra között.